

poznal J. Šlebingerja, pa ne bo pozabil tistega spoštovanja, s katerim je jemal knjigo v roke.

Ne smemo pozabiti, da je J. Šlebinger vse omenjeno — in neomejeno — delo opravljal poleg poklicnega dela, najprej kot profesor, potem kot ravnatelj centralne slovenske knjižnice. Kot tak je doživel razvoj Študijske knjižnice v Univerzitetno biblioteko, desetletno borbo za novo stavbo, začetek vojne (ko niti ponoči ni zapustil knjižnice), selitev med vojno, junija—avgusta 1941, katastrofo 29. I. 1944 (tudi med požarom ni zapustil stavbe), obnovo čitalnice, borbo za kader in razmah Narodne in univerzitetne knjižnice po vojni in osvoboditvi. Vse s tem zvezano delo je opravil s a m, ker je bil do konca vojne brez ekonomista in administrativnega osebja.

Tudi pri bibliografskem delu je bil s a m do l. 1941, ko je pridobil prvo sodelavko, Štefko Bulovec. Leta 1945 je ustanovil bibliografski oddetek NUK, ki izdaja od 1945 naprej tekočo slovensko bibliografijo v redakciji Štefke Bulovec. Od junija 1951 pa sestavlja tam ekipa NUK pod vodstvom Janeza Logarja slovensko bibliografijo (1551—1945), ki jo je pustila smrt J. Šlebingerja nedokončano. Prav tako čaka na končno ureditev bibliografija prešernoslovja.

Ker je bil le del zbranega gradiva J. Šlebingerja objavljen, so prihajali k njemu vsi, ki so potrebovali informacij ali nasvetov, in vsem je rad ustregel. Ko se je avgusta 1948 preselil v Gornjo Radgono, je postal zaradi oddaljenosti teže dosegljiv. To je bila velika škoda, kajti bil je živ leksikon — ne moremo drugače reči, čeprav je beseda obrabljena. Že več let težko bolan — k temu so pripomogle tudi težave in krivice, katere je doba okupacije prizadela njemu in njegovi rodbini —, je vendar ohranil svojo šegavost ter zanj tako značilne duhovite besedne igre in sploh duševno prožnost prav do konca, ko so mu telesne sile že nevarno pešale.

J. Šlebinger je bil primer tihega, vztrajnega, neskončno potrpežljivega delavca, razmeroma malo znanega v javnosti, čeprav so pisali o njegovih obletnicah. Ob 50 letnici Fr. Kidrič (ČJKZ 1927) in J. Rus (Jutro 1926); ob 60 letnici B. Borko (Jutro 1936); ob 70 letnici M. Rupel (SP 1946). Bolj izčrpni biografiji sta objavila Narodna enciklopedija IV (1929) (Ivan Grafenauer) in Letopis AZU II (1943). Osmrtnice pa so objavili: J. Logar (Vesnik hrv. bibliotekara), V. Bohinec (SP), J. Glaser (Nova obzorja), M. Rupel (Bibliotekar).

Kot slovenist je Janko Šlebinger eden izmed številnih, kot bibliograf je za dobo 50 let edini. Delal je sam, ne da bi vedel, ali bo njegovo delo kdaj objavljeno ali ne.

M. Pivec-Stelè

Walter Schmid

Ko se je letos zopet prebujala v Alpah pomlad, so pogrebci raztrosili na prazgodovinskem gradišču Buchkogel pri Wildonu v Avstriji pepel dr. Walterja Schmida, deželnega arheologa za avstrijsko Štajersko in univerzitetnega profesorja graške univerze, ki je umrl 24. marca 1951. Tako

je razvel veter v nemški deželi posmrtni prah znanstvenika slovenske krvi. Ni pa odnesel njegovega imena, ki je vezano na pomembne arheološke rezultate v Sloveniji in v Avstriji.

Walter Schmid (Franc Šmid)¹ se je rodil 18. januarja 1875 na Gašteju pri Kranju. Gimnazijo je obiskoval v Ljubljani, kjer je 1893 maturiral. V šolskem letu 1893/1894 je študiral na Dunaju pravo, nato pa je vstopil v benediktinski red in je bil 1898 posvečen za mašnika. Kot redovnik je študiral zgodovino, arheologijo in geografijo v Gradcu, 1904 pa je promoviral za doktorja filozofije z disertacijo: *Über Entstehung und Herausgabe der Bibel Dalmatins* (MMK 17, 1904, 71—150).

Leta 1905 je prišel za kustosa v ljubljanski deželni muzej. V tem času se je odtujil katoliški cerkvi. 31. julija 1909. leta je bil odpuščen iz službe pri muzeju. Vzroki za njegov odpust so iz arhivalnega gradiva le malo razvidni (akti Narodnega muzeja iz leta 1909). Glavni vzrok takega postopanja s Schmidom je treba iskati v njegovih osebnih razmerah. Klerikalni stranki ni mogel biti povšeč na vodilnem mestu v muzeju nekdanji benediktinec, sedaj oženjen in luteran. Ko je l. 1908 klerikalna stranka dobila večino v deželnem zboru, je mogla Schmidu izriniti. To ji je bilo toliko lažje doseči, ker je na tak postopek pristal tudi liberalni voditelj Tavčar. Schmidovo »nemškutarstvo«, ki mu ga »Slovenec« očitno (»Slovenec« 29. aprila, 3. maja, 5. maja, 6. maja, 8. maja, 12. maja, 20. maja 1909) je kljub dejanski nedognanosti Schmidovega stališča do slovenskega nacionalnega vprašanja (ki se kaže n. pr. v izdajanju nemške Carniole, v nemških dodatnih člankih k letnim poročilom muzeja, katerih v slovenskih izdajah ne priobčuje) bilo samo neresen argument. Schmidovo stališče je bilo otežkočeno pa tudi zaradi tega, ker deželni odbor ni imel razumevanja za Schmidovo prizadevanje, da je hotel iz provincialnega muzeja urediti znanstveno institucijo s specializiranim strokovnim osebjem. Deželni odbor je v deželnem muzeju gledal domoznansko, ne pa znanstveno institucijo. Osebnim in političnim sporom so se pridružili tudi administrativni in strokovni. Tako je deželni odbor čutil potrebo, da se »razmere v deželnem muzeju dokončno uredi«, kakor se izraža sam. Uredil jih je s tem, da je odpustil iz službe najuglednejšega slovenskega muzejskega strokovnjaka. Na njegovo mesto pa je stopil birokratizmu in provincializmu dežele bolj ustrezajoči Josip Mantuani. »Rdeči prapor« je pravilno zapisal, da je Schmid odpuščen iz službe, ker je izstopil iz vere, dasi »je spravil poprej skrajno zanemarjeni muzej v red in je pribavil sebi ugledno ime, muzeju pa pažnjo v znanstvenem svetu«. (»Rdeči prapor« 30. aprila, 6. maja, 11. maja 1909). V letih 1909 do 1911 je Schmid ostal v Ljubljani in je vodil izkopavanje Emone. Leta 1912 je bil povabljen v Gradec, kjer je postal predstojnik prazgodovinskega in zgodnjezgodovinskega oddelka ter numizmatičnega kabineta na Joanneju. Istočasno je postal deželni arheolog za Štajersko. Na univerzi pa se je habilitiral za docenta za prazgodovino in provincialno arheologijo.

¹ Ime Walter je dobil ob vstopu v samostan, vendar ga je obdržal tudi pozneje, ker je pod njim začel s svojimi znanstvenimi publikacijami.

Kot univerzitetni profesor je bil od nacističnih oblasti upokojen leta 1943, ostale funkcije pa je obdržal do svoje smrti.

Življenjsko delo arheologa Walterja Schmidu moremo najlažje pregledati, ako ga razdelimo na posamezne raziskovalne sektorje. Schmid je bil sam po sebi tipičen predstavnik enciklopedične smeri v arheologiji. Njegovi arheološki interesi so segali od neolitika preko antike do zgodnjega srednjega veka. To je popolnoma razumljivo, ako pomislimo, da pomeni vrhunec Schmidovega dela vendarle teren, terenski rezultat in terensko poročilo. Tereni pa običajno niso take narave, da bi se mogel raziskovalec omejevati samo na eno arheološko periodo. Poleg tega je pri Schmidu izrazito prevladovala lokalna arheologija brez centralnega jedra v sintezi neke epohe ali kulture. Schmidu ni zanimala niti klasična niti provincialna arheologija kot celota, temveč povsem konkretno provincialna arheologija Norika in Panonije. Prav tako ga v prazgodovini niso pritegovali ne problemi epoh ne posamezne kulture, temveč konkretni pojavi teh kultur v območju nekdanjega Norika in Panonije, oziroma še boljše pojavi v območju Schmidovih terenskih funkcij, nekoč Kranjske, kasneje Štajerske. Odtod izvira ogromna konkretnost in podrobnost njegovih podatkov, na drugi strani pa pomanjkanje celotnih rezultatov in kljub tolikemu številu podrobnih izsledkov končna fragmentarnost topografske slike področij, ki jih je obdeloval.

S *paleolitsko arheologijo* se Schmid ni bavil.

K *neolitiku* je pristopil preko kulture Ljubljanskega barja. V Narodnem muzeju je imel bogato zapuščino Dežmanovih izkopanin iz Iga. Schmid jim je pridružil material iz kolišča pri Notranjih goricah in ga tudi objavil v poročilu: Archäologischer Bericht aus Krain II, Der Pfahlbau von Notranje gorice am Laibacher Moor (Jahrbuch für Altertumskunde = JfA, 4, 1910, 92—103). V objavi se ne spušča v analizo gradiva, podaja le mišljenje, da predstavlja relativno starejšo postajo kot Ig; Ig da spada v pozni neolitik, Notranje gorice pa da so iz starejšega neolitika. Danes je jasno, da spadajo kolišča Ljubljanskega barja v mnogo kasnejšo dobo. Za Notranje gorice pa se zdi, da bodo celo mlajše kot Ig.

Najpomembnejši Schmidovi rezultati leže zbrani vsekakor s področja *metalnih prazgodovinskih kultur*. Z njimi se je Schmid bavil že v Ljubljani, še intenzivneje pa pozneje v Gradcu. Sprva mu je šlo za ugotovitev obstoječega gradiva. Rezultat predstavlja študija: Die Bronzezeit in Krain (Carniola 2, 1909, 112—139). V njej so priobčeni v obliki kataloga s slikami vsi predmeti bronaste dobe, ki so se hranili takrat v Narodnem muzeju, razdeljeni na 35 najdišč. V zaključku postavlja Schmid tezo, ki jo je znanost splošno sprejela, da so namreč naši kraji v bronasti dobi bili le slabó naseljeni, ker izvirajo vsi predmeti iz depojev ne pa iz grobov ali naselbin. S tem se je pojavila teza o cezuri med neolitikom, kamor so šteli Ljubljansko barje, in Iliri v začetku prvega tisočletja. Danes vemo, da taka cezura ni mogla obstajati. Res pa je Schmid sam v tej razpravi priobčil z Ljubljanskega barja bakrene in bronaste predmete, ki med drugim dokazujejo, da moramo koliščarsko kulturo na Ljubljanskem barju šteti v bronasto dobo med Trojo II in Trojo VI. Ne

glede na zaključke pa je Schmidova razprava še danes edini prikaz te vrste. Ni je nadomestil do sedaj ne popolnejši katalog, ne boljša študija.

Kasneje se je Schmid povrnil k prazgodovini na zelo moderen način. Poudariti je treba njegovo zaslugo, da je na slovenskem področju prvi znanstveno raziskoval prazgodovinske naselbine. S tem je stopil za mogočen korak dalje od rezultatov, ki jih je mogla pokazati kneginja Mecklenburška iz dolenjskih prazgodovinskih nekropol. Najvažnejši so pač izsledki z gradišč na Pohorju, ki jih je objavil v — nedokončanih — monografičnih poročilih: *Die Ringwälle des Bacherngebietes (Mitteilungen der Prähistorischen Kommission II, 3, 1915, 239—305; II, 4, 1924, 365 do 390)*. Tu so prikazana gradišča Poštela, Limbuš, Pekre, Presek, Tinje in gradišča v okolici Slovenjega Gradca. Objavljene so skice gradišč s podrobnimi opisi hiš in deloma drobnega inventarja. Iz gradiva izhaja zaključek, da so bila gradišča deloma urejena ob koncu hallstatske dobe, da pa njihove naselbine kulminirajo v zadnjih stoletjih keltske samostojnosti v Noriku. Važno je, da se more z gotovostjo sklepati, da se je staro ilirsko prebivalstvo Noričanov ohranilo in kot substrat pomešalo s kelt-skimi Tauriski (primeri zdaj obširno H. Müller-Karpe, *Zeugnisse der Taurischer in Kärnten, Carinthia I 131, 151, 594—677*). Schmid je za naše kraje prvi podrobno pokazal prazgodovinske tipe hiš in podal njihove opise. Posebno važno najdbo je predstavljalo keltsko svetišče na Pošteli s kulturnimi ognjišči, njihovimi ornamentiko in simboliko.

Naselbine je Schmid kasneje raziskoval še drugod po Avstriji, a tudi po Sloveniji. Tako je starim in deloma zastarelim izsledkom iz nekropol na Vačah podal sliko naselbine v študiji: *Vače, predzgodovinska naselbina (GMDS 20, 1939, 96—114)*. Tu so objavljeni tlorisi hiš in podane analize železa v zvezi s problemom topljenja in predelovanja te rude, problemom, ki je Schmida zelo zanimal in s katerim se je — navezujoč na tradicijo A. Müllnerja — zelo uspešno bavil. Tudi v tem kaže njegovo raziskovanje zelo moderne poteze, kajti tehnologija in zlasti metalurgija prazgodovine je ravno v Noriku in Panoniji velikega pomena za razumevanje rimskega in zgodnjerednjeveškega železarstva. Müllner in Schmid sta pisala prve strani naše tehnične zgodovine. Tudi na Vačah je mogel Schmid pokazati kontinuiteto do rimske dobe. V razpravi se je omejil na arhitekturo, ni pa priobčil bogatih keramičnih in kovinskih najdb, ki jih je z izkopovanja prinesel. Z železarstvom Norika se bavi tudi važna razprava: *Norisches Eisen (Beiträge zur Geschichte des österreichischen Eisenwesens I, 2, Wien 1932)*.

Druga važna objava je: *Ulaka, japonska naselbina nad Starim trgom pri Ložu (GMDS 18, 1937, 17—32)*, ki je poleg tlorisa kovačnic in kovaškega orožja prinesla še umetnostno zelo pomembno spono z masko. Naselbina je »rimska podeželska naselbina, oppidum ignobile«, kot se izraža Schmid, in je nastala šele po uničenju Metula v ilirski vojni 35 pred n. e. Toda problem kontinuitete, ki ga je Schmid šele nakazal, bo za Ulako še zahteval večjih preiskav.

Znanstveno neobdelane so ostale Schmidove raziskave prazgodovinskih gradišč v Bohinjskem kotu od Bele do Žlana preko Nomnja, Jereke in Ajdovskega gradca. Pri Ajdovskem gradcu je Schmid raziskal tudi

majhno nekropolo v Bitnjah. Rezultati tega dela bodo v celoti pokazali svoj pomen, ko bodo obdelane najdbe na Bledu iz izkopavanj 1948—1951. Rezultat z Ajdovskega gradca, da imamo namreč na njem samo prahistorične, ne pa slovanske najdbe, je glede na ime gradišča presenetljiv. Ne zadovoljuje pa tudi slavista, ki išče v Prešernovem epu »Krst pri Savici« nekih historičnih in arheoloških realnosti. Vsekakor ga moramo imeti še za provizornega.

Med študijami v področju prazgodovine je treba omeniti še razpravo: Die Fürstengräber von Klein Glein in Steiermark (Prähistorische Zeitschrift 24, 1933, 219—282) z objavo izrednega bronastega materiala hallstatske dobe ter študijo Der Übergang von der Bronze- zur Eisenzeit, dargestellt an steirischen Funden, Joanneum 2, 1940, 7—12).

V področje keltskega študija spada tudi Schmidova odlična objava keltskih novcev iz Slovenije: Die Keltenmünzen des Rudolfinums (Landesmuseum Rudolfinum in Laibach, Bericht für das Jahr 1906, 33—49), vzorna po metodi kot po načinu izdaje. Keltska naseljenost, kontinuiteta v rimsko dobo ter sinkretizem keltske in rimske religije so bili trije problemi, ki so Schmida v Gradcu posebno privlačevali. Med zadnjimi študijami te vrste naj omenimo študijo: Der heilige Bezirk von Brunn bei Fehring in Steiermark (Jahrbücher des Österreichischen Archäologischen Instituts = JOeAI 31, 1939, B. 83—100). Zlasti znamenite so njegove raziskave Noreje. Njegova teza je, da je stala prazgodovinska Noreia Tauriscorum na hribu Silberberg (St. Margarethen) severno od Svinje planine. Rimska poštna postaja Noreia pa je stala zahodno od prazgodovinske Noreje, nekoliko severno od Brež. Rezultate je Schmid samo deloma objavil, n. pr.: Noreia, Zusammenfassung der Grabungsergebnisse 1929—1932 (Mannus 24, 1932, 183—196); Die römische Poststation Noreia in Einöd (JOeAI 27, 1931, B. 193—222). Sam jih je smatral za nesporne. Vsekakor je res, da je bila njegova lokalizacija Noreje prva, ki se je opirala na resen arheološki material in operirala z arheološkimi dokazi. Šele z velikimi izkopavanji na Št. Lenski gori na Koroškem po letu 1948 se zdi, da so vprašanja Noreje stopila v novo fazo in da se je Schmidovi lokalizaciji pojavil resen tekmeč.

Med raziskavami iz *rimске arheologije* bo Schmidovo ime trajno povezano z Ljubljano, antično Emono. Schmid je izkopal večji del nekropole, skoraj tisoč grobov na Ajdovščini, ki jih ni objavil, pač pa z delno inventarizacijo napravil v muzeju dostopne znanosti. Objavil pa je rezultate raziskavanja Emonske naselbine na Mirju v monografiji: Emona (JfA 7, 1913, 61—188) in kasneje z dodatkom: Ausgrabungen in Emona 1916 (JOeAI 19—20, 1919 B. 155—164). Emona je postala s to objavo eno prvih solidno raziskanih rimskih mest v Panoniji in se je dostojno uvrstila k objavam iz poreskega in avstrijskega limesa. Podrobno so opisane hiše, skupaj 19 hiš z najvažnejšimi najdbami, mozaiki in freskami. Obširno je opisano obzidje s stolpi in vrati. Končno je podana kratka zgodovina Emone. Monografijo spremlja večje število tlorisov posameznih hiš. Danes je jasno, da su Schmidovi rezultati potrebni nekaterih korektur in da zlasti stratigrafija gradbenih period v Emoni ni tako enostavna, kakor si je to zamišljal Schmid. Prav tako so tudi tlorisi stavb s stališča

moderne tehnike izkopavanja nekoliko zastarelo in včasih netočno podani. Izkopavanja na Novem trgu po letu 1945 so s prazgodovinskim materialom prinesla novo luč tudi na nastanek in prvotno funkcijo Emone. Toda res je tudi, da Schmidova objava še danes čaka nadaljevanja in da je še vedno edina monografija o antični Ljubljani. V zvezi z izkopavanji je treba omeniti tudi Schmidovo konservacijo južnega emonskega zidu, ki jo je izvršil tako, da je zid delno rekonstruiral, okreplil z notranjim nasipom in pokril s travnato rušo. Njegov nekoliko romantičen način konservacije zidu sicer ne odgovarja več sodobnim načelom, toda Ljubljana ga še ni mogla nadomestiti z boljšim. Zato je treba restavratsko delo Schmidu kljub čisto znanstvenim in metodološkim pomislekom pohvalno omeniti.

Iz rimske dobe je Schmid raziskoval v Sloveniji zlasti še Vrhniko, antični Nauportus, ki pa ga je le malo objavil, in Ptuj, kjer je na Hajdini raziskal večje področje. Rezultate dotedanjih raziskovanj je objavil v poročilu: Poetovio, Raziskavanja Muzejskega društva v Ptujju jeseni 1935 (ČZN 30, 1935, 129 do 157). Posebno važna je tu ugotovitev Jupitrovega svetišča z rekonstrukcijo Jupitrovega spomenika ter zlasti starokrščanska bazilika iz Konstantinove dobe. V zvezi s temi podatki je Schmid skiciral še kratko zgodovino Ptujja.

V Avstriji je raziskoval Lipnico in objavil med drugim poročilo: Flavia Solva bei Leibnitz in Steiermark (JOeAI 19—20, 1920, B. 135—156). Zelo važen je končno Schmidov pregled o rimski provincialni arheologiji v referatu: Römische Forschung in Österreich 1912 bis 1924 II, Die südlichen Ostalpenländer (XV. Ber. d. Römisch-Germanischen Kommission, 1923 do 1924, 178 do 241). V njem se je Schmid obširneje lotil vprašanj, ki so bila kasneje večkrat predmet kombiniranega arheološkega in historičnega raziskovanja. To so ostala še danes, ko se je marsikatera Schmidova teza izkazala za napačno. V referatu se Schmid najpreje pomudi pri Oktavianovem pohodu na Japode in identificira Metulum za gradišče Šmihel pri Hrenovicah, kar pa mu večina antičnih historikov oporeka. Obširno se bavi s tako imenovanim notranjim limesom na Krasu in priobči karto utrdb. Tudi raziskovanje teh utrdb še ni prišlo dalje od Schmidovih rezultatov, čeprav predstavlja že zelo perečo nalogo slovenske arheološke znanosti. Vprašanje Metuluma in kraških utrdb je Schmid obravnaval že tudi skupaj s K. Pickom v poročilu: Frühgeschichtliche Befestigungsanlagen im Berichte der Isonzofront (JOeAI 21—22, 1922, B. 277—308). Nadalje se Schmid v XV. poročilu rimsko-germanske komisije bavi z vprašanji etnične zgodovine Noričanov in njihovega odnosa do Tauriskov. Končno pa podaja rezultate znanstvenega dela iz posameznih področij, kjer pridejo na vrsto Emona, Celeia, Poetovio, Flavia Solva, Juenna, Santicum, Noreia, Teurnia in Aguntum, torej v glavnem antične postojanke na slovenskem etničnem področju. Iz rimske arheologije je treba končno omeniti še pregled mitrejev na slovenskem Štajerskem v študiji Das Mithrasheiligtum von Pohanica bei Rann an der Save (Schild von Steier 1, 1945, 10—19).

Eno prvih del, ki jih je izvršil Schmid kot kustos v Ljubljani, je bilo nadaljevanje izkopavanj na *germanskem grobišču v Kranju*, ki ga je

raziskoval leta 1905, objavil pa v študijah: *Das Gräberfeld von Krainburg* (MMK 18, 1905, 81—96) in: *Die Reihengräber von Krainburg* (JfA 1, 1907, 55—77). Izkopal je 213 grobov in s tem povišal celotno število grobov na 700 do 750. Važnejše je, da je tudi v objavi bistveno izpopolnil ono, kar so bili do tedaj publicirali Neumann, Žmavc in celo Riegl. Lahko rečemo, da je z izjemo odlične Rieglove stilne analize, ki pa ni šla v detajle, Schmidova objava prva in doslej edina, ki ta nad vse važni material znanstveno prikazuje. Tako nas tudi tukaj Schmid opozarja na važno nalogo našega bodočega dela. Schmid podaja sumaren opis najdb v 213 grobovih s fotografijami glavnih predmetov, nato pa v kratkem zaključku ugotovi, da gre za grobove Langobardov in da grobovi ne segajo preko leta 650; Kranj da je bil od Langobardov kot utrdba uporablján še v pokrajini, ki so jo naselili Slovani in Avari. Dalekosežnost tega rezultata je za najstarejšo zgodovino Slovencev jasna sama po sebi. Zdi pa se, kot je opazil že Aaberg, da gre v Kranju vendarle tudi že za gotske elemente, ne samo za langobardske in da je kronologija potrebna zelo temeljite revizije, ki pa bo možna samo na osnovi detajlne arheološke obdelave vsega materiala. V novejši literaturi sprožene momente je delno upošteval že Schmid sam v svojem zadnjem obravnavanju kranjskega grobišča (Kranj v davnini, v J. Žontar, *Zgodovina mesta Kranja*, 1939, 3—8, 430—431).

Schmidu gre končno tudi zasluga, da se je prvi ozrl na *staroslovensko* arheološko ostalino. Sam je izkopal le manjše število grobov in žal ni objavil grobišča v Slovenjem Gradcu s 130 grobovi. Bil je na sledi tudi najstarejši stopnji slovanske kulture v Sloveniji (Bled I), ko je v Laški vasi pri Celju najdbe datiral v konec 6. stoletja, dasi je njegova datacija slonela na metodično napačnih osnovah. Očitno v zmoti je bil z mišljenjem, da imamo v Črnomlju opraviti z žganimi staroslovanskimi grobovi. Toda njegova študija: *Altslovenische Gräber Krains* (Carniola 1, 1908, 17—44) je vendarle pomenila pionirsko delo. Tudi tu je ponovna objava materiala nujna. Ker pa so z izjemo Črnomlja vsa Schmidova najdišča z Gorenjske in pripadajo ketlaškemu kulturnemu krogu, pa predstavljajo še danes za nove in obširnejše raziskave najboljšo komparacijo. Objavljena so grobišča: dve v Bohinjski Srednji vasi ter grobišča na Žalah na Bledu, v Mengšu, Komendi in Črnomlju. Schmid je najdbe pripisal starim Slovincem in je to tezo obdržal tudi kasneje, ko je pojem »karantanske kulture« začel dobivati politično nacionalno ostrino. V Avstriji pa je Schmid raziskal še ketlaška grobišča St. Walburg, Diemlach, Frohnleiten, Stainach ter St. Martin pri Gradcu.

Pregled Schmidovega delovanja ne bi bil popoln, ako se na kratko ne ozremo tudi še na nekatera druga področja Schmidovega udejstvovanja. Bil je izrazit terenski človek in je neumorno raziskoval obširne arheološke komplekse. Pri tem se je ena doba vrstila za drugo brez kakega vidnejšega sistema, toda tako, da so podatki iz posameznih najdišč vendarle vedno prinesli nekaj novih važnih ugotovitev. Žal je mnogo materiala, ki ga je Schmid prinesel s terena, ostalo neobjavljenega, zapiski pa se ne nahajajo pri materialu, ampak pri avtorju dela. Tako je mnogo primerov, da imamo v Sloveniji sicer arheološki material, nekje

v Schmidovi ostalini pa se morajo hraniti zapiski, ki bi materialu šele mogli dati pravi pomen. Kot muzejski delavec je Schmid razvijal veliko aktivnost tako v Ljubljani kot v Gradcu. V Ljubljani je inventariziral velikansko število arheoloških predmetov in zelo vidno posegel v razvoj eksponatov. Prvi je podrobneje pričel urejati obsežno numizmatično zbirko. V začetku svojega bivanja v Ljubljani se je kot muzejski delavec bavil tudi z etnografijo in je priobčil nekaj člankov iz tega področja. V poročilu muzeja za leto 1906 je v zvezi z novimi akvizicijami podal dokaj dobro sistematiko kulturno-zgodovinske ter narodopisne zbirke. Kot urednik je izdal tri poročila deželnega muzeja Rudolfinuma v Ljubljani (leto 1906, 1907, 1908), ki so deloma izšla tudi v slovenskem jeziku. Poročila so metodično doslej najboljša, kar jih je Narodni muzej izdal. Po zaključku nemških Mitteilungen des Musealvereines für Krain je pričel Schmid z novo revijo Carniola, Zeitschrift für Heimatkunde, katere sta izšla dva letnika (1908 do 1909). V zadnjem času pa je pričel izdajati listič Schild von Steier, Beiträge zur steirischen Vor- und Frühgeschichte, od katerih je izšel prvi in edini zvezek v Gradcu 1945. leta.

Schmidovo delo za poznavanje slovenske prazgodovine, antike in zgodnjega srednjega veka bo ohranilo trajno vrednost. Njegovo delovanje na področju avstrijske Štajerske in njegovo pedagoško delo na univerzi bodo ocenjevali drugi. Zaradi Schmidovega odhoda iz domovine pa mu ni bilo dano podati arheološko sintezo Slovenije, za katero je ravno on pripravil toliko važnega gradiva. Njegov nacionalno nedognani pogled na slovensko etnično področje, ki se je kazal na primer v njegovem sodelovanju pri zborniku Südsteiermark I. 1925 s sicer strokovno dobrim člankom Südsteiermark im Altertum (str. 1—27), pa bi mu tudi onemogočil tako delo kasneje. Kajti prav v prvi polovici našega stoletja slovenska arheologija nikakor ni hotela biti več slovenska samo zaradi zemlje, v kateri so se arheološke starine našle, ampak tudi po konceptu, ki mora končno biti cilj slovenske historične znanosti.

Jože Kastelic

Egon Baumgartner

Dne 8. septembra 1951 je v Bludenzu na Predarlškem na svoj 57. rojstni dan umrl Egon Baumgartner, neutrudni raziskovalec slovenske srednjeveške numizmatike.

Potomec tržaške rodbine, rojen v Zadru, Nemec po rodu in zavesti, je Egon Baumgartner po želji in vzoru svojega očeta ubral vojaško kariero. V Hainburgu je absolviral vojaško akademijo in se kot oficir udeležil prve svetovne vojne. Po končani vojni se je stalno naselil v Mariboru, kjer je služboval na raznih mestih. Po drugi svetovni vojni se je preselil v Bludenz v Avstriji, kjer ga je nepričakovano doletela prezgodnja smrt.

Z Baumgartnerjem je numizmatika slovenskega srednjega veka izgubila svojega najvidnejšega in najuspešnejšega raziskovalca. Že kot dijak je Baumgartner kazal za numizmatiko veliko zanimanje. Za časa bivanja v Mariboru je kontakt z numizmatičnimi spomeniki in lokalnimi